

DVOJE NAŠIH NARODNIH HEROJA

MORDO NAHMIJAS „LAZO“

Rođen je 1922 godine u Bitolju u vrlo siromašnoj zanatskoj porodici. U Bitolju je završio 4 razreda osnovne škole. Boreći se sa nemaštinom njegova se porodica 1932 preselila u Beograd. Mordo se u Beogradu zaposlio u jednoj stolarskoj radionici. Kao šegrt radio je pod vrlo teškim uslovima. Kasnije, kao kalfa, stupio je u URS-ove sindikate, gde je vrlo aktivno radio. Tu se on prvi put povezao sa naprednim radnicima i studentima. U svim velikim akcijama organizovanim 1939—40 i 41 godine, Mordo je uzimao aktivno učešće, te je često dolazio u sukob sa policijom.

Odmah posle okupacije Jugoslavije, Mordo sa roditeljima napušta Beograd i vraća se u Bitolj. Zaposlio se kao stolar. Odmah po dolasku povezao se sa rukovodstvom NOP. Radi njegove aktivnosti i požrtvovanosti 1941 god. primljen je za člana KPJ. Iako je morao da izdržava porodicu, on napušta posao da bi se potpuno odao partiskom radu. Aktivno je radio sa radničkom omladinom i uskoro je postao jedan od najaktivnijih skojevskih rukovodilaca u Bitolju.

Neumorno je radio na opremi prvog partizanskog odreda. Radio je u ilegalno organizovanoj radionici za izradu oružja. Svoju kuću stavio je na raspoloženje Partiji za smeštaj ilegalaca. U njegovom stanu po nekoliko dana su boravili narodni heroji „Stiv“, „Kočo“, „Sermen“ i drugi ilegalci. Tu su se održavali i sastanci rukovodstva partiske organizacije. Zbog njegove aktivnosti bio je proganjan od bugarske policije. Septembra 1942 god. stupio je u Bitoljski odred. U odredu se pokazao hrabar i požrtvovan borac. 1943 god. pošao je Mordo u sastavu jednog bataljona koji se prebacio na kumanovski ski teren. Taj bataljon prešao je u 111 makedonsku brigadu. U borbama koje je vodila brigada, Mordo se istakao kao vrlo hrabar borac te je postavljen za komandira čete. Početkom 1944 god. I bitoljski bataljon 111 brigade pošao je na tikveški teren gde je formirana VII bitoljska brigada. Tamo je postavljen za zamenika komandanta bataljona. Prilikom probijanja VII brigade na bitolj-

ski teren preko Morihova Mordo je na čelu svog bataljona nekoliko puta jurišao na Bugare, koji su se očajno borili da spreče prelaz brigade. U tim borbama istakao se čitav njegov bataljon. Mordo je svojim heroizmom služio svim borcima za primer. Bio je neustrašiv i nije se dao zbuniti ni u najtežim momentima. Učestvovao je u nizu borbi u Egejskoj Makedoniji, na Prespi, Peristeru, u Kičevskom. Uvek u prvim redovima, sa puškomitraljezom, herojski se borio. Naročito se istakao i u borbi na Kožufu i na Konjskom.

Na Kajmakčalanu, gde su se vodile ogorčene borbe sa Bugarima oko karaula, Mordo je dobio zadatak da zauzme jednu karaulu. On je na čelu svoje jedinice sa puškomitraljezom na ramenu (iako je bio zam. komandanta, nikad nije ostavljao svoj puškomitraljez) pošao u napad. Vodila se ogorčena borba sa mnogo jačim neprijateljem.. Uz uzvike „predajte se, gadovi!“ došao je „Lazo“ sasvim blizu bugarskog utvrđenja i tu je pogoden od neprijatelja. O njegovom herojskom držanju u svim borbama, pa i u ovoj poslednjoj, pričaju svi preživeli borci.

Mordo je bio omiljen među partizanima. „Lazo“ puškomitraljezac, kako su ga zvali partizani, bio je oličenje i svetao primer hrabrog neustrašivog borca, iskrenog i skromnog druga.

(Podatke su dali: Beno Ruso, Fana Kočovska i Boško Stanovski.)

ESTREJA HAIMA OVADIA — „MARA“

Rođena je u Bitolju 1921 godine u vrlo siromašnoj radničkoj porodici. Još od svoje rane mladosti ostala je bez oca te je još kao dete morala da se brine za svoje. Do 1938 god. radila je u Bitolju među naprednom jevrejskom omladinom. Od 1938 do 1941 godine kao radnica u Beogradu produžila je rad sa naprednim omladinicima. Neposredno pred rat vratila se u Bitolj. Još u prvim danima okupacije Makedonije radi kao član SKOJ-a i ističe se među najaktivnijim skojevcima jevrejske omladine. Neumorno je radila na prikupljanju raznih materijala za partizanske odrede, pomagala je u održavanju ilegalaca u gradu i sve zadatke je sa požrtvovanjem izvršavala.

1942 godine primljena je za člana Partije. Marta 1943 god. prelazi u ilegalstvo.

Iako bolesna, lišena osnovnih sredstava za život ona je herojski izdržavale teške uslove ilegalstva. U aprilu iste godine došla je veza za odlazak u partizane. Estreja je bolesna, pod visokom temperaturom te su drgovi hteli da je smeste negde na selu da se oporavi, što je ona uporno odbijala. Stupila je u partizanski odred „Goce Delčev“. Iako vrlo slaba sa zdravljem, ona nije dozvoljavala da bude na teret drugovima, već se naprotiv, uvek trudila da bude među prvima.

Učestvovala je u svim borbama koje su se vodile u Egejskoj Makedoniji. Istakla se u borbama kod Fuštani, Tušina i Kožufa.

U 1944 godini učestvovala je u Februarskom pohodu i pokazala je veliku hrabrost pružajući pomoć ranjenim drugovima. U trećoj makedonskoj brigadi Estreja postaje zamenik komesara čete i učestvuje u svim borbama pre i posle Majske ofanzive. Naročito se istakla u borbama koje su se vodile na Petrovoj Gori. Prilikom jednog juriša ubila je jednog bugarskog oficira i nekoliko vojnika. Posle toga učestvovala je u borbama kod Kratova, Ristovca i Probiština.

Posle sastanka ASNOM-a, bataljon se vraća sa Kozjaka za Kožuf i putem se vode borbe, na kojima je Estreja uvek u prvim redovima.

Prilikom formiranja VII brigade postavljena je za komesara bataljona. Brigada je nekoliko dana vodila borbu na Kajmakčalanu sa Bugarima. U napadu na jedno bugarsko utvrđenje, Estreja se sa jednom desetinom našla sasvim blizu neprijatelja i u žestokoj borbi hrabro poginula.

Estreja se odlikovala skromnošću, krajnjim požrtvovanjem i istrajnošću. Na svakom koraku partizanskog života dolazilo je do izražaja njeno drugarstvo. Svakome je pomagala koliko je mogla. Estreja je bila ne samo primeran i hrabar borac, nego i iskren i dobar drug i zato su je svi voleli.

(Podatke su dali: Fana Kočevska, Boško Stanovski i Zamila Kolonomos.)